

Janja Vidmar • Benka Pulko

OTROCI SVETA

Janja Vidmar
Benka Pulko

OTROCI SVETA

UNDARA
STUDIO

Janja Vidmar • Benka Pulko

OTROCI SVETA

To knjigo posvečava vsem majhnim in velikim sončkom.
Da nas, odraslih, nikoli ne bi nehali učiti, kako biti boljši ljudje.
– Janja in Benka

Hvala prijateljem na vseh koncih sveta, ki so nama pomagali uresničiti sanje:
Boštjan Gorenc, Bill Hemsley, Keith Carr; Claud Davidson, Ramphai Noisuwan –
Tajska; Tobias Kämpf – Haiti; Leslie Lou Agnote Maceda – Filipini; Arijit Gosh, Mateja
Vodeb Gosh, Shruti Aggarwal – Indija; April Aprilianti – Indonezija; Farida Bena,
Ghazal Ram – Iran; Pinky Ngcai, Tanja Zupančič, Tim Britz – Bocvana; Draženka
Vujanović, Reaksmey Yean, Roman Križanič, Sna Phal – Kambodža; Ansh Alsabti
– Egipt; Mariana Palade Syrotiak – Romunija; Mansoor in Rhabia Shafi – Pakistan;
Mateja Pineda – Ekvador; Vince Ingram – Nova Zelandija.

Predsednica Belega obroča Slovenije in državna tožilka

»Naj glas pravljicarjev v Afriki nikoli ne zamre. Naj vsi otroci sveta izkusijo čarobnost knjig,« je zapisal slavni borec za človekove pravice Nelson Mandela.

Janja Vidmar in Benka Pulko sta njegove želje preli-
li v neusmiljeno zgovorno knjigo, prepleteno s slikami
bede komaj rojenih v zibelko revščine, besnil narave, kr-
vavih revolucij, tradicije, siromašnosti, pa tudi puhlosti
in ženskih konstrukcij nakita, tvida, usnja, kože in zob.

Skozi nosnice vdihavamo vonj bambusovih stebelc,
sledove krvi, toploto kurišč, duh savane in vročih navi-
jalk otroških kandidatk za lepotne kraljice.

Kakršni starši, takšni otroci. Z otroškimi očmi zremo
v smrt siromakov, ki jih po mnenju marsikoga celo ni
škoda, in razcvet »belega trga črnih telesc.«

So otroci sveta, ki ne štejejo let. Če gredo spat, so le
za dan starejši. Ponekod si pred spanjem pri rosnih de-
vetih že morajo z vek odstraniti senčilo.

Knjiga, ki uči in opozarja, da je svet otrok tudi naš
svet, zrcalo nečimrnosti in zatiskanja oči pred tako raz-
ličnimi pravicami otrok številnih dežel širnega sveta.
Vstopite vanj!

Pričujoče delo je odraz mozaika zgodb otrok od tu
in tam; belih, črnih, revnih, bogatih, otrok, ki bodo jutri
odrasli. Žal s tako različnimi spoznanji o tem, kaj je prav
in kaj ne.

Igralka in nekdanja ambasadorica UNICEF-a

Otroci ne izbirajo sami staršev, okolja niti pogojev za
življenje. Zato bi bilo edino prav, da jih ne glede na to,
kdo so, kakšni so in kje so se rodili, obravnavamo kot
naše. Svoje otroke. Ljube male ljudi.

Ko sem srečevala te široke nasmeh in žalostne oči v
različnih krajih sveta, sem se prepričala, da je otroštvo
najpomembnejše obdobje v življenju. Čustva, ki se do-
tikajo mladih ljudi, se zasidrajo v njih do konca dni. In
predvsem od otroštva je odvisno, v koga bomo zrasli ter
kako bomo zaznamovali svet.

Ta knjiga prinaša toplino in ljubezen do vseh otrok sve-
ta – tudi do tistih, ki živijo v od boga pozabljenih krajih.

Benka Pulko

Svetovna popotnica in Guinnessova rekorderka

Neizpodbitna resnica je, da najbolj zanimivo znajo pisati sedem, osem let stari otroci. Srečno razpravljajo o ničemer drugem kot o domu, sosedih in družini – temah, o katerih se izobraženim odraslim ne zdi vredno niti razmišljati. Pišejo preprosto in naravno, ne da bi se ukvarjali z vtisom, ki ga bodo naredili. Povedo vse, kar vedo, in potem umolknejo.
– Mark Twain, *New York Weekly*, 17. 2. 1866

Začelo se je tako, kot se prave reči navadno začno – po naključju in veliko bolj za šalo kot zares. Mario Galunič je po eni od svojih televizijskih oddaj dejal, da bi se Ptujčanki kot sta Janja Vidmar in Benka Pulko, morali poznati. Pa se nisva. Po rojstvu sva zašli vsaka v svojo smer: Janja se je usidrila za domačo mizo, kjer je napisala več kot petdeset knjig, jaz pa sem jo ubrala okoli sveta, kjer sem podrla nekaj Guinnessovih rekordov in posnela zelo veliko fotografij.

Ko je pod dravskim mostom preteklo dovolj vode, naju je življenje naplavilo na isti breg. Moja pet let in pol dolga avantura z motorjem po vseh celinah je motivirala prijateljico pisateljico, da je virtualno odpotovala po mojih stopinjah. Za kažipote si je izbrala fotografske podobe otrok, ki sem jih srečala na razpotjih sveta. Pozorno je poslušala zgodbe in prigode, raziskovala, se učila in spoznavala svet, preden je zapisala namišljene

KAKO SE JE ZAČELO

pripovedi o nenamišljenih otrocih. Svojo potovalno izkušnjo je stkala v zgodbe, v katerih se prepletajo fiktivne podrobnosti z resničnimi kraji, ljudmi, rečmi in običaji.

Ob vznožju Himalaje, kjer se je strma cesta neutrudno vila kot zaprašena kača iz doline med vršace enega najvišjih gorstev na svetu, sem se med prebijanjem po ozkih poteh znašla v Dharamsali. Na fasadi lokalne šole so nase vlekle pozornost velike zelene črke, s katerimi je bilo izpisano: *drugi pred menoj*. Tibetanska mantra na šolskem zidu je bila ena najboljših lekcij, ki sem se jih naučila od preprostega ljudstva s strehe sveta. Da se oddolžim za vso pomoč, vse dobrodošlice in ljubeznivost neznancev vseh mogočih narodnosti, ras in prepričanj, sem se odločila pomagati izobraževati otroke; da si bodo nekega dne do boljšega življenja znali in zmogli pomagati sami. Rodil se je sklad za šolanje otrok, Verjemi vase in osvoji svet.

Naslov za knjigo so nama posodili koledarji, ki so izšli že pred leti. Z njimi smo v okviru sklada Verjemi vase in osvoji svet, želeli slovenskim otrokom vsaj malo približati širino sveta in globino duha. Še danes jih videvam v učilnicah, kjer so obviseli kot stenski učbeniki in še naprej vztrajno opravljajo svoje poslanstvo, čeprav so leta, ki so jih beležili, že zdavnaj mimo.

Knjiga, ki jo držite v rokah, je čitanka o socialni karti sveta in je, seveda, namenjena otrokom. Mlajši jo bodo doživljali skozi besede odraslih. Sporočamo jim, da obstaja svet tudi zunaj njihovih domov. Malo večji jo bodo brali sami. Ob njej bodo začeli spoznavati raznolikost življenj svojih vrstnikov na različnih koncih sveta. Srednješolci bodo ob njej širili svoje mlado obzorje. Radi bi jim povedali, da je svet velik in da smo zanj odgovorni vsi.

150 let po tem, ko je znameniti pisatelj Twain razmišljal o preprostosti otroških misli, se danes, v času manjja gospodarstva in moralnih vrednot, zdi pravi čas, da se o tem, kaj je v življenju resnično pomembno, zamislimo tudi odrasli. Predvsem zato, da bomo mladim lažje stali ob strani in jih vzgajali v odgovorne in čuteče posameznike, ki bodo znali sobivati in deliti ter graditi svet, na katerem bo vredno živeti.

Naj bo ta knjiga v skromno pomoč.

Kany

MODREC

Modrec ali Kany po gabonsko je že pri osmih letih odkril svoje življenjsko poslanstvo. Duh in telo njegovega očeta sta se stkala na obalah državnice Gabon v Zahodni Afriki, mame pa v deželici na sončni strani Alp.

V eni od ljubljanskih šol jim je učiteljica brala iz knjige s prikupnimi ilustracijami. V zgodbi je nastopal fantič po imenu Peter Klepec. Bil je siromašen pastirček, nad katerim so se grdo znašali močnejši vrstniki. Lepega dne mu je gorska vila podelila moč, s katero se je ne le ubranil nasilja, temveč je celo rešil domačo vas pred turškim sovragom.

Modrec je zašilil z ušesi.

Učiteljica je zaprla knjigo, rekoč: »Dobro razmislite, kako lahko sami pomagamo slabotnejšim od sebe.«

»Jaz vem!« je vzkliknil Modrec. »Jaz bom Peter Klepec!«

Učiteljica je v rokah pestovala knjigo.

»Kany, o poklicih se bomo pogovarjali prihodnjič.«

»Moj očka se mora odseliti, ker Peter Klepec živi sam z mamo,« se Modrec ni zmenil zanjo. »Drugače bom moral poiskati mamo brez očka. In nekje moram stakniti vilo! Pozna kdo kakšno?«

Učiteljica je zavila z očmi. Razred se je pritajeno hehetal.

Modrec je doma o svoji odločitvi obvestil mamo. Očka se je zadržal v pisarni. Mama je pomislila, kako

GABON

očka vselej zvito presodi, kdaj si mora v službi naložiti preveč dela. Tudi ona je zavila z očmi, a se je vzdržala pripomb. Od prigode s snežakom si še ni povsem opomogla.

»Hočem, da me z mamó povaljata v ledenih kockah iz zamrzovalnika in me postavita na vrt!« je oznanil Modrec nekega dne pri zajtrku. Modrim ljudem se sijajne zamisli porodijo sredi obeda ali spanja ali striženja nohtov.

»Zakaj?« je nepremišljeno vprašala mama.

»Nikar ga ne sprašuj!« se je očka prijel za glavo. Toda prepozno.

»Ali ne vidita? Nisem Kany. V resnici sem snežak.«

»Na vrtu ne potrebujemo snežaka, temveč novo uto za orodje,« je tvegala mama.

»V šoli smo se učili, da so živali zmedene, ker nimamo več prave zime. Ko bodo videle snežaka na vrtu, bodo utonile v zimsko spanje.«

»Zmrznil boš,« mu je oporekal očka.

»Snežakom škodi sonce, ne mraz,« je presodil Modrec.

Oče in mama sta iz bele poliuretanske pene s spenjalnikom in nekaj šivi ustvarila snežakov kostum. Napolnila sta ga z ostanki volne, vate in blaga. Modrec je zlezl vanj in se odkobalil na vrt. Snežaki so brez nog, zato se v glavnem ne premikajo prav veliko.

Mimoidoči na ulici so strmeli v snežaka. Starejši so se dobrohotno smehljali. Otroci so zvedavo bolščali v snežakov obraz čokoladne barve.

»Ti že nisi snežak!« je čez ograjo zaklicala neka deklica.

Modrec je s pogledom premeril svoj okrogel trebuh iz poliuretanske pene.

»Seveda sem, čeprav sem v tej peni podoben cofu.«

»Kar poglej se, saj sploh ne moreš biti snežak!« je zavpila deklica. »Snežak je snežno bel!«

»Vem,« je dejal Modrec. »Toda žal ni snega, ker je zmanjkalo letnih časov.« Skrušeno se je pobral nazaj v hišo.

»Delavnik je dolg osem ur,« ga je opomnil očka. »Tudi snežakov.«

»Ta pena je rumenkasta, zgleda kot polulan sneg,« je dejal Modrec. »Raje bom junak, ki bo koristen živalim in ljudem!« Njegove vrtné kariere je bilo nepreklicno konec.

Zdaj si je v glavo vtepel Petra Klepca. Mami je postalo pri priči jasno, da bo zadeva z junaškim pastirjem težji zalogaj. Modrec se je rodil z izrazitim čutom za pravičnost. Med odraščanjem je razvil še nekaj nevarnih nagnjenj. Rad pomaga šibkejšim in zatiranim. Namerava rešiti svet. Ko odraste, bo denar vseh svetovnih bank razdelil revnim otrokom. Namesto nakupovalnih središč bo zgradil bolnišnice, športne dvorane in hiše za brezdomce. Peter Klepec je izruvano drevo na hrbtu pritovoril domov, da si je iz njega stesal strešno gred za hišo. Prihodnji Peter Klepec bo izruval svet s tečajev in ga predrugačil.

»Svet potrebuje Petra Klepca,« je pri večerji začuda pritrdil očka. »Vzgajala te bova v Petra Klepca.«

»Svet nima toliko časa na razpolago,« se je oglasila mama. »Nekateri odrasli ga bodo morali rešiti prej. Midva se bova potrudila, da te bova vzgojila v zdravega, srečnega in odgovornega posameznika. To je največ, kar lahko narediva.«

Toda modreci si pogosto mislijo svoje.

Naslednji dan je šel Modrec po pouku v šolsko knji-

žnico. Knjigo o Petru Klepcu si je izposodil za domov. Pred šolo si je med čakanjem na mamu ogledoval radoživo podobo pastirčka na naslovnici. Peter je bil razoglav in bos. Oblečen v zakrpane hlače.

»Ti je všeč?« ga je ogovorila učiteljica.

»Samo preverjam, kakšen klepec je Peter Klepec,« je odvrnil Modrec. »Ker sem tudi jaz Peter Klepec.«

»To pa ne bo čisto držalo, poglej,« je učiteljica s prstom potrkala po svetlih Petrovih laseh na naslovnici.

Modrec je vzdihnil: »Saj vem. Mama me sili nositi kapo, ker je mraz. In bos smem biti samo poleti.«

Učiteljici je najprej vzelo sapo, potem se je namuznila: »Kako neumno od mene! Seveda imaš prav.«

Modrec se je smehljaj. Česa drugega mu ni bilo treba.

»Ta hip bi tudi sama potrebovala Petra Klepca,« se je učiteljica izgubljeno ozirala okrog. »Spet sem pozabila, kje sem parkirala.«

Modrec ji je vzel avtomobilske ključe iz rok. Pritisnil je na gumb za centralno odklepanje, da je drobno kliknilo. Med vrstami parkiranih avtomobilov so pomežiknile luči.

»Seveda!« je vzkliknila učiteljica. »Hvala ti, na to sploh nisem pomislila!«

Modrec ji je vrnil ključe: »Peter Klepec je včasih mislil z mišicami, danes pa z glavo.« Na lepem je začutil mrzel, hrapav beton pod bosimi podplati. Med lopaticami mu je šel srh od ledene sape. Bil je razoglav in brez puhovke. Toda to je bil šele začetek!

V pičlih dvajsetih minutah, kolikor je mama obtičala v prometni konici, je ukrepal, kot pritiče Petru Klepcu. Sprevidel je, koliko vsega je mogoče postoriti, medtem ko čakaš na domači prevoz. Najprej je v smetnjak odvrigel bananin olupek, nekaj papirčkov in zmečkano pla-

stenko, ki so ležali na tleh. Nakar je hišniku pridržal vrata, da je ta lahko v svoje kombinirano vozilo znosil orodje in odslužen gasilni aparat. Za nameček ga je usmerjal pri vzvratni vožnji s šolskega dvorišča. Starejši gospe je pomagal čez cesto. Prvošolčka je opozoril na odvezano vezalko. Pomagal je pismonoši, ki ga je pes čuvaj oviral pri delu. Toliko časa je poskakoval, renčal in vpil, da je nase preusmeril čuvajevo pozornost. Pismonoša je porinil pošto skozi rešetke vrtnih vrat naravnost v nabiralnik. Modrecu se je zahvalil z dvignjenim palcem.

Ravno je kanil odposlati komunalne delavce iz parka, da bi sam in golorok izruval obolela drevesa, razsekal les in drva znosil na kup, siromakom za kurjavo, ko mu je mama nestrpno pohupala iz avtomobila. Z roko mu je kazala, naj se podviza. Za njo se je že nabrala spodobna kolona vozil.

Modro se je pokoril njeni volji. Najtežja opravila bo treba prestaviti na kak drug dan. Pomagati drugim ni mačji kašelj. Toda nekdo pač mora biti Peter Klepec.

»Obleci si puhovko! Zmrznil boš!« je zaklicala mama skozi okno.

Z neba so začele naletavati snežinke.

ชิงช้า

GUGALNICA

Sonce je mežikalo med listi bambusa. Stebla za hišo so v jutranji sapi trkala po steni iz bambusovih stebel.

Ngam so zatrepetale veke. Pretegnila se je, čez obraz ji je hušknil nasmešek. Slišala je kokoši kljuvati pod koliščem, ki je podpiralo hišo. V prostoru je zadišalo po kokosu. Mee, mama, ji je za zajtrk pripravila rezance in kokosov puding. Stkala in sešila ji je novo pokrivalo. Rdeče kot kri in modro kot nebo nad gorovjem Mae Hong Son, Mestom treh meglic.

»Sawadi ka!« je zaklicala in se skobacala iz postelje. »Dobro jutro!« Zmečkala je komarja na roki. Vlažni lasje so se ji lepili na obraz. Nekaj pramenov se ji je med spanjem izmuznilo pod bakreno spiralo, ki ji je oklepala vrat. Z dlanmi je povlekla pod lasmi na zatilju. Hitro se je umila in pojedla zajtrk.

Mee jo je odela v praznično nošo plemena Karen. Na glavo ji je posadila pokrivalo in čezenj ovila prešito pasico. Robove ji je pritrdila z lasnicami.

»Džaga!« ji je še zabičala in izginila za vrati. »Pazi, da se ne umažeš!«

Pred hišo je na tleh ob ročnem kolovratu sedela babica in pulila predivo iz kodelje. Nekoč ji je nekdo od turistov poklonil bombažne zaščitne rokavice. Toda babica se jim ni mogla privaditi. Tožila je, da s slepimi dlanmi ne vidi preje.

Ngam se je skupaj z drugimi mudila na brvi, pod ka-

TAJSKA

tero je gomazelo blato. Brv so pred poplavami zaščitili z vrečami peska. Nad kotanjami z vodo se je zbiral mrčes.

»Ngam, si se že povzpela na gugalnico?« jo je podražila ena od žensk.

Ngamino ime v tajščini pomeni lepotica.

»Dolgovratka si, žirafa, ne pa lepotica!« so jo včasih zasmehovali tajski otroci v šoli. Pred davnimi časi je neka mati iz plemena Karen sanjala, da bo njeno hčerko, rojeno v sredo, oklal zlobni duh, naseljen v tigru. Mogočni vrač je dekličin vrat zaščitil z zlatimi obroči. Ni je bilo zveri, ki bi s čekani predrta to žlahtno kovino. Ngam ni razumela, kako je tiger odbral deklico, rojeno v sredo, od četrtekovih ali petkovih. Toda ko je dopolnila pet let, ji je *mee* glavo vklenila med dlani. Vrač ji je okrog vratu ovil bakreno spiralo. Odtlej so ji obroče že dvakrat nadomestili z daljšimi. Njihova teža ji je rami in ključnico potiskala navzdol. Sprva ji je bilo neudobno, a se je sčasoma privadila drugačni drži telesa. Obroči so prinašali denar. In družina je za preživetje potrebovala prav vsak bat, novec.

»Nusik,« je odkimala. »Ne.« Gugalnice se je na smrt bala. Bila je to nevarna prečna gred, vpeta med dve brunni. Vanjo so možje navrtali odprtine za lesena okvirja, s katerih je bingljala vrv. Ob močnem odzivu sta se okvirja sukala okrog svoje osi. Otroka je silovit nihaj obrnil narobe. Gugalnica je visela v vasi Nai Soi, kamor so se popotniki po ježi slonov natepli na ogled dolgovratk iz plemena Karen.

»Podvizajmo se!« je prihitela *mee* v snežno beli opravi. Ženske in deklice dolgovratke so se pognale čez brv. V vasi se bodo postavile na ogled kakor v živalskem vrtu. Na oddaljenem rečnem bregu so v krošnjah mangrove vreščale ptice.

Razkropile so se po vasi, da bi postorile vse potrebno. Po vrvicah so razobesile šale in na police razpostavile spominke. Prezračile so hiške, odprte za turistične ogleda.

Mee in Ngam sta odprli loputo trgovinice pod nadstrešnico. Ngam je poravnala steklenice vode in kokakole. Pogled ji je uhajal k drevesu kruhovca. Ob njem je samevala gugalnica. Otroci bodo pozneje na njej za nekaj batov izvajali vratolomne obrate. Ngam ne bo med njimi. Dražili jo bodo, dokler ne bo bruhnila v jok in stekla k *mee*. V grlu jo je žarko zapeklo.

V vas so skupaj z vodiči prispeli prvi popotniki. Ngam je bila vajena kamer in fotoaparatorov. S pogledom se je pomudila na ženskah, ki so sušile začimbe.

Svetlopolto in rdečelaso dekletu ji je v dlan natreslo kandiniranega sadja. S prsti je oplazilo bakreno spiralo okrog Ngaminega vratu.

»Ali te boli?« je poizvedovala obiskovalka v angleščini.

Ngam je zobala sadje. *Mee* jo je že davno podučila, kako naj se odziva na prijaznost prišlekov. Nemara ji kane v dlan še kak bat ali celo dolar.

»Kako ti je ime?« jo je spraševala rdečelaska. »Kje je tvoja mati? Kako ji je ime?«

Ngam ni poznala materinega imena. *Mee* je Ngamina *mee*. Babico so klicali Ngami *jai*, Ngamina babica. Ljudje iz njihovega plemena so preskromni, da bi izgovarjali svoje ime.

Po imenu so klicali le otroke.

»You!« je s prstom hihitaje pokazala na mlado turistko. »Ti!«

»Oh, jaz sem Katie,« se je zasmejalo dekletu.

»Kej-ti,« je ponovila Ngam in prasnila v smeh.

»Ali veš, kje leži Evropa?« jo je povprašala rdečelaska.

Toda Ngamino pozornost je pritegnilo premikanje med listi pandanusa. Do nje je zavel rezek duh po crkovini. Tako zna smrdeti iz gobca tigru na lovu. Toda tigri se nikoli ne lotijo otrok. Nekaj ni bilo prav.

Zdelo se je, kot bi rdečelaskin glas prihajal iz velike daljave.

Napenjala je pogled, dokler ni v gošči uzrla krvavo podplutih oči. Lakomno so srepele vanjo. Listi so trepetali od tigrove izdihane sape. Zlobni duh! Kako neki je prepoznal, da je Ngam sredin otrok? Ozrla se je naokrog, toda rdečelaska je izginila. Opazila je *mee*, ki je za steklenico vode ravnokar iztržila deset batov. Ni je smela zmotiti.

Tigru je iz grla ušlo golčanje. S telesom je razmikal grmovje. Prihuljeno se je plazil proti njej, v razprtem gobcu so mu pobilisili čekani. Z enim samim zamahom tace bi jo pobil na tla.

»Izgini!« je kriknila in se zapodila v dir. Zdirjala je okrog trgovinice na drugo stran. V sebi je že slutila, kam je namenjena. Bose noge je na gugalno kolo povlekla v trenutku, ko je tiger šavsnil po njej. Strah je pozabila spodaj, v prahu. Groba vrv se ji je zajedla v dlani. Odgnala se je na vso moč in svet se je začel pozibavati. Pod gugalnico se je tiger razkačeno motovilil sem in tja. Z repom je razpihoval prah.

V silovitem nihaju jo je zasukalo na glavo. Nebo je obležalo na tleh in tigra je zabilo na drug konec.

Nueng, ena, je v sebi štela in oblaki so zaplavali na svoje mesto. Nebo je prižgalo dvoje luči. Nedaleč proč od sonca je obvisel lunin krajec. *Song*, dva, je s telesom zarezala v ogreto ozračje. *Sam*, tri, je poletela visoko nad obzorje. *Si*, štiri, se je sredi peska tiger razblinil v prah. *Ha*, pet, jo je obrnilo narobe in izpustila je vrv. Z

razprtimi rokami se je odrinila z gugalnega kolesa. Rob luninega krajca ji je zdrsnil med vlažnimi prsti.

Spodaj so jo otroci pričakali v krogu. Gugalnica se je nemirno zibala še dolgo po Ngaminem pristanku. Kakor da jo premika nevidna sila.

»Ngam, vstani!« je čez čas v daljavi zaslišala *mee*.
»Umazala se boš ...«

Otrkala si je prah z obleke, a je občepela na tleh, ne da bi umaknila pogled z gugalnice.

Pod bakreno spiralo obročev jo je skelel odtis tigrovih zob.